

Рецензия

от проф. д-р Тотка Монова

Софийски университет „Св. Климент Охридски”

на трудовете на гл.ас. д-р **Жана Тодорова Попова**,
представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност
„доцент” – Журналистика (Художествени жанрове в телевизията) – в
професионалното направление **3.5. Обществени комуникации и
информационни науки**

Конкурсът е обявен в **Държавен вестник, бр.64 от 16.08.2016** г. за
нуждите на катедра „Радио и телевизия” на ФЖМК.

Гл. ас. д-р Жана Попова е единствен участник в обявения конкурс.
Още в началото на своята рецензия искам да отбележа, че д-р Жана
Попова, благодарение на своята научна и преподавателска работа е
разпознаваем и утвърден изследовател в областта на комуникациите, а
трайното ѝ присъствие в областта на медиакритиката чрез
специализираните рубрики, които води в продължение на години, я
наложиха като **експерт в сферата на аудиовизуалната комуникация и
по-специално в областта на телевизионното творчество и
телевизионните жанрове**. Предложените на вниманието ни научни
текстове, представени в документацията за конкурса, категорично
доказват това. Без съмнение тя е все по-убедително утвърждаващ се учен,
всеотдаен и с високи изисквания преподавател, научен ръководител и
рецензент на редица дипломни трудове, който има своя принос както в

развитието на съвременното българско медиазнание, така и за обучението на множество студенти и медийни специалисти.

Данни за кандидата

Жана Тодорова Попова завършва Политехническа гимназия „Васил Левски” – гл. Ямбол. Дипломира се като магистър в специалност „Българска филология” през 1998 г. във ФСлФ на СУ „Св. Климент Охридски”, като паралелно придобива и втора специалност „Радиожурналистика” във ФЖМК. Редовен докторант е в катедра „Радио и телевизия” във ФЖМК през периода 2003 – 2006 година. Темата на дисертацията ѝ, успешно защитена пред Специализирания научен съвет по социология към ВАК е „Диалогови модели: посредници между събития и медийни образи”. През 2010 г. (януари – март) специализира „Интернет медии и комуникация” във Факултета по социални науки в Университета на Любляна, Словения. През 2015 г. получава сертификат за експертни умения за преподаване на академични курсове по и на чужди езици със съвременни методи и компютърни технологии.

Професионалната журналистическа кариера на Жана Попова започва през 1997 г. като репортер и водещ на предаване в Университетското радио „Алма Матер”. В следващите десет години работи като репортер и редактор в различни редакции на БНТ – Сутрешен блок, „Шепот и вик” – предаване за култура, неделното предаване „Чай”, нощния блок „Полет над нощта”. Редовен автор е на специализираното списание „Медиа свят” (2004 – 2005) и на сп. „Алтера” (2007 – 2008). Автор е (съвместно с Елисавета Манолова) на документалния филм „Лунен сладкиш” (2006), представен на филмовите фестивали в Котбус и в София („Ранно пиле”).

Академично развитие и преподавателска дейност

Жана Попова започва своята академична кариера през 2007 г. след успешно положени изпити за асистент по телевизионна журналистика във ФЖМК, старши асистент е от 2009 г., защитава докторат през 2010 г., главен асистент е от 2011 г. Има девет години академична и преподавателска дейност и преподава в двете степени на обучение – бакалавър и магистър. Към датата на обявяване на конкурса за „доцент” д-р Жана Попова има обща годишна аудиторна заетост от 585 часа, от които **65 часа лекции и 320 часа упражнения**. Научен ръководител е на **51 успешно защитили дипломанта**, темите на дипломните работи са приложени в документите за конкурса. Била е **гост преподавател** в Университета в Талин, Естония (2013 г.).

В представената за конкурса документация са посочени всички водени от гл.ас. Жана Попова лекционни курсове, семинари, практикуми и летни учебни стажове, затова тук пропускам тяхното изброяване. Все пак бих искала да открия **лекционните курсове, разработени след 2012 г.**, които според мен очертават ясно научното поле, в което тя работи:

- **„Художествени жанрове в телевизията”** (бакалаври, 45/0)
- **„Информационни сайтове”** (за магистърска програма „Онлайн журналистика”, 20/0)
- **„Видеоклипове и видеоплатформи”** (20/0) и **„Спорт и музика”** (избираема, 20/0) – за магистърската програма „Медии и музика”, която предстои да започне през 2017 г.

През 2014 – 2015 г. Жана Попова разработи 4 курса, по дисциплините, които преподава, с достъп до **платформата за електронно обучение на СУ elearn.uni-sofia.bg**.

Важна част от преподавателска работа на д-р Жана Попова е фактът, че научната ѝ продукция по същество осигурява водените от нея лекции, семинари и упражнения, като гарантира един съвремен задълбочен анализ на динамично развиващите се днес медии.

Гл. ас. д-р Жана Попова е член на Факултетния съвет на ФЖМК от 2010 г. досега, от 2016 г. е член на Общото събрание на СУ, от 2015 г. е член на Съвета на Културния център към СУ, член е на СБЖ.

Обща характеристика на представените трудове

За участие в настоящия конкурс, след защитата на дисертационния труд, д-р Попова представя **общо 59 заглавия**:

- **2** монографии : „Диалогови модели. Между събития и медийни образи”. София: УИ „Св.Климент Охридски”, 2013; „Жанрове и форми на забавлението в телевизията”. Хасково: Полиграфюг, 2015.
- **25** студии и статии в научни сборници и специализирани научни издания, от които **4** на английски език;
- **21** участия в конференции и семинари, от които **15 национални** и **5 международни** (в Австрия, Великобритания, Турция, Гърция);
- автор и съставител на **3 научни сборника**;
- участие в **6 научно-изследователски проекта** и в **2 текущи** (продължават до декември 2016 г.)

Справката за библиографски цитирания посочва **общо 28 цитирания и отзиви**, по-важни от които:

- в Google Scholar, Google Books, Google Web – 4 цитата и 1 отзив;
- в Central and Eastern European Online Library (CEEOL) – 4 цитата;

- в Central and Eastern European Online Library (CEEOL) – 2 индексирани публикации;
- в Karlsruher Virtueller Katalog на KIT – 2 индексирани публикации;
- в World Cat OCLC– 2 индексирани публикации;
- в Library of Congress – 1 индексирана публикация.

В заключение: От авторската справка и общата характеристика на представените трудове ясно се вижда, че кандидатурата на гл. ас. д-р Жана Попова категорично удовлетворява всички законови изисквания за заемането на академичната длъжност „доцент”.

Научноизследователска дейност и научни постижения на кандидата

Научните интереси и компетенции на гл.ас. д-р Жана Попова са свързани с развитието на медийната среда у нас в последните 25 години и обхващат системите „медии и общество” и „медии и аудитория”, като постепенно през годините на интензивна изследователска работа се концентрират върху **телевизионните системи като макрорамка**, в която се очертават обектът и предметите на изследователските цели и задачи. Хронологичното проследяване на представените текстове откроява постепенното съсредоточаването на научните й интереси в областта на **телевизионните жанрове**, като плавно се движат от журналистическата жанрова система към **художествените жанрове, форми и формати на забавлението в телевизията**. Публикациите дават възможност също така да се проследи преминаването на изследователския интерес на кандидата от общи проблеми и специфики на масовата комуникация до съсредоточаването към една по-строго определена научна област. Ето кои са основните **изследователски акценти, които имат приносен характер** в научните трудове на д-р Жана Попова:

- Изследване, анализиране и систематизиране за период от две десетилетия на всички най-значими промени в съдържанието на българските телевизионните програми. Тук внимание заслужава методиката, с която се работи и изследователския инструментариум, като се търси по-широк не само професионален, но и социално-политически контекст на анализиранияте промени.
- Избран е специфичен подход за изследване на телевизионната жанрова система, който се основава на разбирането, че всички конкретни жанрове и форми на телевизионното творчество могат да се разглеждат – и това е успешно реализирано – като «еволуиращи конструкции».
- Като един от основните приноси моменти в трудовете на Жана Попова бих отбелязала теоретичното осмисляне – след предварителна селекция, систематизация и анализ – на процеса на преминаването от програми с художествени жанрове (като филм, телевизионен театър, сериал) към блокове и програми, където са налице различни форми на комуникация, като игри, шоу програми, риалити формати. Важно е да се отбележи, че в повечето случаи са регистрирани и трансформациите, които настъпват в структурите на класически установени форми и формати.
- При хронологичен прочит на текстовете на Жана Попова ясно се откроява тенденцията за систематизиране на промените в разбиранията за ролята на аудиторията и поетапно – разгърнато във времето – анализиране на връзката между практиките на слушане и гледане и практиките на създаване на телевизионно съдържание. Тук е важно да се отбележи, че добре е открояна ролята на интернет за превръщането на аудиторията от зрител в автор на конкретни съдържания и дори в създател на една завършена медия – сложни

процеси, които тепърва ще привличат вниманието на
изследователите и ще изискват специално теоретично осмисляне.

За участие в конкурса гл.ас. д-р Жана Попова представя като основен труд **монографията «Жанрове и форми на забавлението в телевизията»** (Хасково: Полиграфюг АД, 2015, ISBN: 978-619-7240-18-4), затова ще се спра на нея по-подробно. Веднага ще отбележа, че книгата респектира както по своя замисъл, така и с реализацията си. Новият век с цялата сложност на проблемите от международен, социално-икономически, етнорелигиозен и пр. план, както и новите медии с цялото разнообразие от специфики, ни изправят пред необходимостта да преосмисляме теорията и прагматиката на класическата теория на масовата комуникация. Една от многото стъпки в тази насока е книгата на д-р Жана Попова „Жанрове и форми на забавлението в телевизията”. Без съмнение монографията би могла да се превърне и в неотменна част от преподаването на някои от основните дисциплини в учебните планове на катедра „Радио и телевизия” на ФЖМК – според мен това е важно да се отбележи, когато става дума за конкурс за преподавателска длъжност. Текстът на монографията е в **обем от 268 страници**, библиографията включва над 200 заглавия на кирилица и на латиница. Изложението е структурирано в две части. **Първата** обхваща общо **пет глави**, като тук е направен подробен исторически обзор и са представени основните етапите, през които минава жанровата теория, свързана със спецификите на телевизионния процес. Въвеждат се ключови понятия, диференцират се разликите между различните телевизионни програми и предавания. **Втората** част, представена в **седем глави**, обособени в три раздела, следва логиката на структуриране на текста, избрана за първата част. Тук искам специално да отбележа, че изборът на подобна структура на изложението придава на текста висока информационна плътност.

Бих изтъкнала следните безспорни достойнства на монографията на гл.ас.д-р Жана Попова:

1. Книгата е **първо по рода си у нас изследване на „забавлението в телевизията”** (по обобщеното определение на авторката). С нейното издаване ще бъде запълнена една своеобразна теоретична ниша в научните изследвания на масовата комуникация от български автори. Освен това чрез тази монография новият лекционен курс на д-р Попова „Художествени жанрове в телевизията” (45/0) се превръща изцяло в авторски. Отчитам това като принос, особено като се има пред вид, че множество академични курсове все още се градят на основата на компилация, еkleктика и „заемки” от чужди текстове, без съответното позоваване.
2. Много интересно е изградена първата част на книгата, където авторката развива и успешно защитава тезата, че „жанрът е особен вид договор, негласно споразумение между медия, автор на посланието и аудиторията и отношението между тези страни в комуникацията влияят върху промените в телевизионното съдържание”. В този контекст заслужава внимание и структурирането на втората част на книгата, където също е намерен един интересен ракурс за извеждане на закономерности, оценки и изводи. Жана Попова проследява, като същевременно систематизира и анализира формулираните от нея **три кръга на забавлението** – Забавлението да измисляш (авторите), Забавлението да продуцираш (посредникът) и забавлението да участваш (аудиторията) и Забавлението да записваш. Приносен за мен е подходът на авторката да разглежда през развитието на жанровата теория и на жанровите определения, доминиращи в определен етап от развитието на телевизията, на конкретно специфично телевизионно съдържание, положено и в актуален социално-политически контекст.
3. В монографията е намерен прецизен баланс между теория и прагматика, с **лек превес на практико-приложното**. Това

затвърждава мнението ми, че книгата наистина има всички шансове да стане не просто неразделна част от научния и преподавателския процес в Университета, но и в **полезно ръководство за колеги от практиката**, занимаващи се с разнообразните формите на забавлението в телевизията.

4. „Жанрове и форми на забавлението в телевизията” е интересен, **задълбочен, широкоспектърен текст**. Той може да се превърне в отправна точка и провокация за разработки и изследвания на специалисти от различни научни области, особено що се отнася до третия раздел на втората част „Забавлението да записваш”, глава 7 - **„Мистификацията – нито жанр, нито формат”**. Тук особено актуално към събитията с днешна дата е представянето и анализирането на възможността използването на различни игрови модели и форми на забавлението в телевизията **да се използват като стратегически заместител на директната, открита пропаганда**. Лично за мен, като имам пред вид собствените си научни търсения и изследвания, това е най-интересната и значима част от монографията, защото ми дава надежден инструментариум и доказателствен материал в полза на тезата, че всъщност **всички забавни телевизионни формати са основното звено във формулата на Джон Пилджър за „корпоративния карцер”**. Според мен чрез тази глава е налице заявка за нова книга, а и събитията в световен мащаб сякаш непрекъснато дават основания за подобен вид „прочит” на днешните телевизионни системи и програми като цяло.
5. Разбира се, приносен момент е и фактът, че **изследването обхваща един период от 25 години, което дава всички основания да се направят категорични изводи и прогнози**.

Бих искала накрая да открия още един съществен принос на кандидата като се позовавам на текстовете от оперативната медиакритика, които редовно следя, тъй като, според мен, те в известна степен обобщават анализите и тезите в част от предхождащите ги статии и студии. Безспорно авторитетът на Жана Попова като преподавател се дължи и на това, че тя успешно съчетава теорията с практиката – нещо, което нашите студентите високо оценяват. Жана Попова по същество никога не е прекъсвала своята редакторска, а също и практическа работа в медиите, и в тази връзка специално искам да отбележа, че от 2013 г. до момента тя е автор на **седмичната колонка за телевизионна медиакритика във вестник „Култура“**. Тригодишната, без прекъсване, работа в областта на оперативната медиакритика ѝ даде възможност да регистрира и анализира редица съществени проблеми в българската медийна среда като цяло и в телевизионните практики в България в момента на тяхното ставане. Сумарно и хронологично прочетени, нейните седмични текстове очертават тенденции и процеси в телевизионната медийната система, без чието осмисляне, убедена съм в това, всякакви оценки за българския Преход биха били непълни. В този смисъл намирам за важно тези текстове да бъдат публикувани в отделна книга.

Заключение

Без съмнение кандидатурата на гл.ас. д-р Жана Попова – нейните научни приноси, представени чрез авторитетен брой публикации, както и преподавателският ѝ профил – **отговаря по всички показатели** на областта и професионалното направление на обявения от Софийския университет конкурс.

Ето защо искам в заключение да заявя, че преподавателската и научна дейност на кандидата и постигнатите от нея академични резултати ми

дават основание **напълно убедено да пледирам пред научното жури** да предложи на научния съвет на Факултета по журналистика и масова комуникация на Софийския университет „Св. Климент Охридски” **гл. ас. д-р Жана Тодорова Попова да бъде избрана на академичната длъжност „доцент” по Журналистика (Художествени жанрове в телевизията)** по научното направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки, обявен от СУ „Св. Климент Охридски”.

София, 20 декември 2016 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

проф. д-р Тотка Монова